

Megjelenés: hetenkint egyszer, Csütörtökön.

A szerkesztő lakása: „Pestvárosánál” 6-ik szám alatt.

Előfizetési feltételek:

Egész évre 6 ft. | Félévre 3 ft. | Negyed évre 1 ft. 50 kr.

Hirdetések díjai: a háromhasabos petitor első hirdetésnél 4 kr., többszörinél 3 kr. Kincstári illeték minden egyes beiktatásért 30 kr.

Kiadóhivatal

Pleitz Fer. Pál könyvnyomdája Nagy-Beeskereken, hova az előfizetési pénzek és iktatási díjak küldendők.

Tegye meg kiki a magáét!

Nem tudjuk, hogy a bekövetkező inszéggel szemben micsoda előleges intézkedések vétettek fogantatva. Eddigél semmiféle előleges megállapodásról vagy tervről nincsen tudomásunk. Pedig bizony itt volna az ideje, mert az első gond a megyét illeti, csak a végső esetben fordulhatunk az államhoz segítségért.

A szegény népen pedig segíteni kell. Vannak-e a megyének szegényei?

E kérdésre most már a megye hatóságának kellene felelni, mert van szükséglet, melyen most kell segíteni: p. o. ha egy szegény tehetetlen telkes polgár vetőmagra szorult! Ha el nem vetett, a jövő évről is koldussa lesz!

Nincs a megyének szegénye?

Ez volna a legnagyobb szerencse s bizonyára az ország történetében egy emlékeztető év nyomoraitól lennének mentek el a földművelők, hogy az alkotás a küzdés időszakában újabb terhektől megmentett.

Vagy vannak szegények?

Ekkor vannak is kötelességek, melyeket első sorban kell teljesíteni; s hogy vannak, ismerjük e lapok felszólalásából, mely a panaszhangokat élénken ájszhangozta, tette ezt a fővárosi, sőt a bécsi sajtó is, mert a mi szegénységünk az övék is.

Értsük meg egymást!

Mit értünk mi szegény alatt?

Szegény az, ki ép testtel nem bírván, munkaképtelen s multhatatlanul segélyre szorult.

Szegény az, ki akarva sem dolgozhat, mert munkát nem kaphat.

De van szegény még telkes, iparos, kik birtokuk, műhelyük mellett oly nyomott helyzetben vannak, hogy magukon segíteni nem képesek.

Van ellenben telkes polgár, birtokos, kinek ugyan hasonlóképp nem termelt velő magja, de a mulban takarított, vagy másképp kibírja a csapást; ezeket segíteni nem lehet! de több önérték, méltóságot is tesz fel polgártársainkban, hogy sem ily állapotban még gondolnának is segélyre.

A megye hatóságának kell tehát minden községet ismernie, majdnem ember-ről-emberre, részint azért, hogy olyanok ne részesüljenek a segélyben, kik a nélkül is élhetnek.

Meglehet, hogy mire e sorok napvilágot látnak, a kerületben a segélyezendőek összeírása meg is történt.

Ha ez meglesz, akkor első teendő, hogy alakuljon egy, az inség ügyeivel foglalkozó állandó bizottság a megye székhelyén, mely folytonos összeköttetésben lenne a szolgabíró urakkal, kik inségügyi fiók-bizottságokat alakítanak, s a kapott értesítéseket a baj nagyságához képest, gyorsan végre is hajtanak.

A veszély óráiban még az erőseiket is elhagyja sokszor a jó tanács, s gyámságra szorul! — Hát a nép között mennyi ügyefogyott van?!

Mindenek felett első sorban a megye segítsen szegényein munka, adakozás jótékony célú előadások, kifüggesztett perselyek, s rendelkezése alatt lévő pénztárával is. Bizonyítsa be, hogy a vármegye a veszélyben nem csak erős vár, mint volt mindig, hanem az önkormányzatnak áldásával is bír.

Munka nélkül még az éptestűből is koldust, henylőt, naplopót nevelünk, mely osztályból úgy is elég van nyakunkon, ne adjunk legalább magunk mankót a kezükbe!

Azt mondja t. laptársunk a „Somogy”, hogy midőn az öngyógyítás a munka mellett is elégtelen a vármegye szegényei ellátására, forduljon a kormányhoz, mely

bizonyára tudni fogja kötelességét és segélyét nem vonand meg.

Igaz van t. collegáknak, csak hogy vegye tekintetbe azt is, hogy itt jelenleg nem egy pár inséggel küzdő megyével lesz dolga, de az egész országgal, mert a veszély általános.

Vége a megye székvárosának van lelkes fiatalosága; ezek rendezzenek előadásokat, gyűjtsenek! Ne legyen egy vigalom, egy hangverseny, hacsak a szegények javára nem.

Aztán tegyük félre a fényűzést háztartásban — úgy mint ruházatban — legalább darab időre, és legyünk egymás segélyre.

A megye lakossága sokat tehet egymásért, ha tenni akar!

APRÓSÁGOK.

(Definió.) Napoleon hercegről írva, így szól a Manchester Guardian párisi levelezője: Az elhunyt császár jól ismerte rokonát mint azt fiahoz intézett a válasza is tanúsítja. „Mi a különbség, kérde a 6 éves Lulu a baleset és a szerencsétlenség között? — Ha nagybátyád a vízbe esnék, felelt a császár, az baleset volna; ha valaki kihuzná, szerencsétlenség.

(Egy solid ur számára.) Bécsben, a legfrequentáltabb helyek egyikén a belvárosban, következő komikus hirdetés olvasható egy kapun: „Hier ist für einen soliden Herrn ein Wochenbett zu vergeben.“ Wochenbett tudvaleg gyermekágyat is jelent. Nem csoda, ha eddig még egy solid ur sem jelentette magát fekvőül.

(Plon-Plon herceg.) A Figaroban d'Aulnay Alfred több mint hat évszázad óta Napoleon hercegnek, ki újlág foglalkoztatta a közvéleményt az által, hogy a köztársaságokat ki akarta szakmányolni. A többi között a következőket beszéli. Midőn a hercegnek egy levél miatt Aumale herceget ki kellett volna hívnia, valaki így szólt a császárhoz:

Különös egy eset volna, ha a herceg golyót kapna testébe.

„Szegény rokonom,” mondá a császár mosolyogva, „ha egyszer golyó lesz testében, nem jutott az másképp testébe, csak úgy, hogy megette.”

Hogy mily kevéssé becsülték barátai, kikkel társalgott, bizonyítja Girardin egy válasza.

Midőn a herceg kérdezte: „Mit kívánna ön tőlem, ha császár volnék?”

Az író azt felelte: „Utlevelet Svajczba!”

A hercegnek tűziszonya legtöbb élelésre adott alkalmat.

Regnault, a sévresi porcellángyár igazgatójánál a herceg egy alkalommal meglátott egy tálat I. Napoleon arezképevel.

„Mi az ára?” kérde.

„40 frank,” volt a válasz.

„És ennek?”

Plon-Plon arezképe volt.

„Ennek csak 20 frank.”

„Miért a különbség?”

„Az tűzben volt, ez nem.”

A herceg ajkára harapott.

Néhány barátja egy alkalommal a denimonde egy ismert tagjánál ebédelt; köztük volt Cassagnac is.

Egyszerre csak jelentik a herceget.

„Mondja meg neki, szolt Cassagnac a szobaleány-nak, hogy itt van Aumale herceg.”

Plon-Plon elment.

„Megfoghatatlan, mondá valaki, hogy oly embert, ki annyit utazott, különösen vizen, gyávaással vádolnak!”

„A víztől nem iszonyodik, volt a válasz, mert tudja, hogy a víz oltsa a tüzet.”

Nem hallottad feleségem, hogy X. mindenét Pokorny dokornak hagyományozta.

— Lehetetlen? — és minket kihagyott volna.

— Egészen! szörnyűség. Meg vagyok győződve, hogy én soha senkitől egyetlen szarvat sem fogok örökölni.

— Arra nincs is szükséged, mert azzal már úgy is bírsz!

Temesmegye főispánjának véleménye a közmunkaügy rendezéséről.

Mint hogy a közmunkaügy rendezése iránt történt határozott intézkedések szükségessé tették az ezen ügy fentartásával járó terheknek az eddigigél czélszerűbb, igazságosabb és könnyebben realizálható kivételi módját: megyénk főispánja a közmunka szolgálmany rendezéséről egy minden tekintetben helyeslendő véleményt készített, melynek megvalósítása az

öszes megyei lakosság érdekében igen kívánatos lenne. A főispán véleményét jonak látjuk e helyen egész terjedelmében adni, miután eddigél arra csak egyszer és röviden reflektáltunk.

A közmunkaügy rendezése céljából f. e. augusztus hó 1-jén 13564. szám alatt kelt kegyes körintézményvel felhívni méltoztatott azíránt, hogy az ezen intézményben körvonalo-zott kérdések megvitatását tapasztalt és az ügybe beavatott férfiak közbenjöttével eszkö-zöljem, s hogy a közmunka-szolgálmany ren-dezése felőli szerény nézeteimet Nagyméltósá-god becses tudomására hozzam.

E célból a megyei bizottmány és tisztviselői kar tapasztaltabb tagjaival értekezletet tartván, az ezen tanácskozás alkalmával váltott eszmecsere folytán létrejött megállapodást sa-ját szerény nézeteimmel összhangzásban a kö-vetkezőkben van szerencsem Nagyméltóságod-nak előterjeszteni.

Mielőtt azonban az intézményben jelzett kérdések irányában véleményezőleg nyilatkoz-nám, engedje meg Nagyméltóságod, hogy visz-szapillantást tegyek a közmunkaügy szabályo-zása alkalmával fennálló állapotokra s ezek-nek tényleges megváltozása folytán fennálló jelenlegi viszonyok előtérbe állítása által in-dokoljam szerény nézeteimet.

A közmunka szabályozásáról szóló 1844. évi IX. t.-cz. még azon országos viszonyokra tekintettel létesítetett, melyeket az 1848. évi törvény teljesen megváltoztatott ugyan, de melyeknek rendezése, az akkor beállott abnormis viszonyok miatt elmaradt.

Érezte ezt a m. kir. helytartótanács és 1861-ik évben az egyidőre alkotmányos hatáskörökbe visszahelyezett törvényhatóságokhoz 71562. szám alatt kibocsátott utasításával ki-vánt intézkedni, mely körintézményben a köz-munkarendezés alapjául az igás és kézi nap-számot vette.

Hogy a különböző területi viszonyok, gazdálkodási rendszer és talajviszonyok által egymástól elütő érdekekkel bíró törvényhatóságoknál a helytartó tanácsnak mai napig is érvényben fennálló utasítási rendszabálya foly-tán követett eljárás nem mindenütt vezetett kívánt eredményre, de sőt igen sok törvény-hatóságnál az 1848. évi törvényhozás által kimondott köztelherviselés elvét megvalósítani nem engedé, kiténik magoknak az egyes tör-vényhatóságoknak a közmunkaügy rendezését sürgető kérvényeikből.

Igy a vezetésem alatt álló megye terü-letén is szembeszökő ellentétek mutatkoznak a hivatal utasításban jelzett eljárás foganatosí-tása folytán.

Temes vármegyében a volt nemesi birto-kok legnagyobb részét a magas kincstár és az örökalkapítványi uradalom tulajdonát képező ki-terjedt területek, különösen pedig az ezen uradalmakhoz tartozó nagyterjedelmű erdősé-gek képezik.

Úgy egyik, mint másik uradalom sem sa-ját, hanem bérleti kezelés útján hasznosítja birtokait.

Azokban miután ezen említett uradalmak-nál sincs a bérleti rendszer határozottan sza-bályozva, a tényleges bérvizonyok rendszeren felel gazdálkodási rendszerre fajul, minek kö-vetkezménye aztán az, hogy az illető bérllének gazdasági szerelvényei teljesen hiányzanak, s így igavonó jószág hiányában a közmunkatar-tozás sem az uradalomra, sem az illető bér-llőre, az általuk élvezett haszon arányában, ki nem vehető.

Hasonló viszonyok állanak fenn a kisebb földesúri birtokok kezelésénél is, és e helyt fájdalommal kell megemlítenem, hogy okszerű-leg instruált gazdaság, egy-két uradalom ki-vételével, teljesen hiányzik.

De úgy maga a közmunka-szabályozásról szóló törvény, mint a közmunka-utastítás figyel-men kívül hagyta még az állampolgárok azon osztályát is, mely tulajdonképp az utak előnyeit leginkább élvezzi, s melynek ennél fogva érde-kében állván az utak jó karban tartása, egy-szersmind kötelezendő is volna az általa élvez-tett haszon arányában közmunkaszolgáltatást teljesíteni.

Ilyen a kereskedelmi és iparos-osztály, mely kereskedelmi és ipar-anyagait szállítatva, az utakat sokkal inkább igénybe veszi, mint a viszonyainál és a gazdálkodás rendszerénél fogva egy bizonyos területre szorított földbir-tokos.

Tekinteten kívül nem szabad hagynom to-vábbá a gazdálkodási rendszer előrehaladását, s a mezőgazdaság keretében naponkint na-gyobb tért elfoglaló géprendszert, ugy más-résről a kisebb birtokosok és gazdálkodással foglalkozó földnép elszegényedését, mi által az igavonó jószág létszámának apadása mindin-kább érezhetővé válik.

Hogy e részben Nagyméltóságod előtt számokkal is begyőzzem állítasom valóságát,

bátor vagyok megérteni, hogy az 1873-dik évben, a midőn az összeírás a legszigorúbban eszközöltetett, összesen 65,162 igás napszám volt összeírható, míg 1869-ik évben az igás napszám 71,365-re rugott, tehát e néhány év alatt a tényleges különbözlet 6203 igás nap-szám kevesbletet tüntet elő.

Figyelmem kívül nem hagyható továbbá, hogy az igavonó napszám apadásával szemben a közlekedési érdekek naponkint fokozódnak a szerint, a mit egyes vaspálya-vonalak meg-nyitásával a kereskedelem, s emellő fogva ter-mesztésre hivatott lakosságunk érdekei is más irányt követelnek.

A megyének a legutóbb bekebelezett hatá-rörvidéki rész kivételével 60 és fél mértföld hosszúságban kiterjedő utjai vannak, melyek a közmunkából tartatnak fenn.

Ezen utaknál azonban legtöbb gondot ad a hidaknak fentartása, melyeknek költségei a közmunka megváltásából befolyó jövedelmekből lennének fedezendőek.

Az Ó- és Uj-Béga, Temes, Timisina, Ber-zava, Berza, Szabolcs, Beregszó, Rojga, Paganist, Teréz-csatornán és folyamokon kívül a számtalan patakok véghetetlen számu hidat igényelnek, míg a közmunkavállalás fejében 5 éven át befolyt összegek után az évi átlag 6069 ft. 52 krt. mutatván ki, teljes lehetetlen a hidaknak oly állapotban fentartása, mint azt a jó közlekedés szigorúbb elvei követelnék.

Ezeknek tiszteletteljes előrebocsátása után bátorodom már most excellentiád nagybecsu intézményében körvonalo-zott kérdésekre szerény nézeteimet előterjeszteni.

Az első kérdésre tiszteletteljesen kijelen-tem, hogy a közmunkatarozást minden állam-polgárt terhelő kötelezettségének, illetőleg köz-tehernek tekintem, s eszerint a közmunka-teher viselésére legigazságosabb alapul a fizetett egye-nes adó utáni megadóztatást tekintem.

A második kérdésre tiszteletteljesen véle-ményem, hogy a szolgálmany kombinatív legyen. Ennek szükségét helyi viszonyoknál s a köz-munka megváltásáról fentebb előadott adataim is igazolják.

Ha államunk teljesen rendezve s benne az állampolgároknak az állami és önérdék irányá-bani kötelesség öntudatossága magasabb fokon kifejlődve, ha anyagi helyzetünk kedvezőbb volna, akkor a közmunka-szolgálmanyak pénzbeli tel-jesítését véleményezném, azonban szemben az el nem tagadható tényekkel, jolesül rosz anyagi viszonyainkkal népünknek még kedvezőbb kör-ülmények között is fizetni nem szerető ter-mészetével; — továbbá, hogy népünk legnagyobb része adóját befizetni sem képes, sőt adókép-essége esetén is csak kényszerűségből fizet, hogy a vezetésem alatt álló megyei lakosság legnagyobb részének elegendő ideje van a köz-munka szolgálmanyának természetesen teljesíté-sére s hogy igen ritkán értékesíthető iga-és kézi erejét sokkal örömebb használja, mintsem hogy azok megváltásáért a reá eső összeget fizesse, s végül mert viszonyaink közepett a szolgálmanyának határozottan csak természetbeni, vagy határozottan csak pénzbeli teljesítését köz-lekedési viszonyaink teljes tönkre tétele leg-biztosabb eszközének tekinthetném, ugyan azért a kettőnek kombinatív alkalmazását megyei vi-szonyaink szerint, a legczélszerűbbnek vélem.

A harmadik kérdésre, mely a másodikkal összhangzásban van, alázatos véleményem a következő:

Határozott elvül kimondandó mindenekelőtt, hogy mindazok, kiknek egyenes állami adójuk a 100 ft. összeget túlhaladja, a közmunkatar-tozást pénzben megváltani kötelesek; azok ellen-ben, kik 100 ft-nál kevesebb egyenes adót fi-zetnek, közmunka-szolgálmanyukat természetben tartoznak teljesíteni, fenhagyatván minden egyes közmunkatarozással terhelt lakosnak abbeli joga, hogy a mennyiben szolgálmanyát pénzrel megváltani kívánja, s ezen akaratát az év ok-tóber hó utolsó napjáig kijelenti, szolgálmanyát pénzzel megváltatja.

A kivételi kulcsot, miként fentebb emlí-teni szerencsés valék, az állami egyenes adó képezné s minden évben a megyei mérnökség lenne utastandó, hogy az utvonalak és az ezeken szükséges hidak fentartása és tataro-zására költségvetést készítsen s az előírán-yozott összeget, valamint az egyenes állami adó összeget, tekintetbe véve a fentebb kimondott elv szerint a százalékok iránt véleményét elő-terjeszsen, mely költségvetés a megyei bi-zottság által megvitatandó s a százalék ugyan ezáltal megállapítandó lenne.

A negyedik kérdést, illetőleg véleményem, hogy a megyei bizottság által elfogadott költ-ségvetésben meghatározott összegeknek a meg-állapított százalék alapjáni kivetése a megyei számvétség által eszközöltessek.

Végül az ötödik kérdésre tiszteletteljes véleményem, hogy a végrehajtás feletti örkö-dést a megyei bizottság törvényes közegei által gyakorolja.

Ezek azon általános nézetek, melyekre nézve az általam egybehívott férfiakkal egyetértőleg az itteni viszonyok szem előtt nem tevéshető érdekei tekintetéből megállapodásra jutottam, s melyeket nagyméltóságod becses figyelmébe a közlekedés érdekében melegen ajánlani bátorkodom*).

A községi bírák.

Azon eldorádói világban, midőn csak meg kellett rázni a fát, s hanyat aláfelekedni és személye polyogott az ember szájába, — egy magyarázópalczát kezébe nyomtak a helység valamelyik polgárának; kitétek háza elé a kalodát, — ebből állt a falusi bíróság. A hivatalba lépés után jegyző uram megtanította nevet leírni nagy nehezen; megmutatta neki, hol van a helység biztáskor hurczolnak a bakterok, s be volt vezetve hivatalos teendőjébe egy évre, ha szolgabíró uram addig ki nem csapta.

Ezek azon időben voltak, midőn az ember helyett még más gondolkodott, s rámaradt apjáról az egész vagy fertály sossió, mint a számarra a fule.

Sokat nem kellett akkor tenni s a mit tettek is, nem nézte senki.

Most más világot élünk, s ha egy helység bírájának számos teendőit, nagy felelőséget előszámlálnok, bizonyosan több volna mint hajdan a szolgabíróé volt.

A községi szervezetről pár cikkben meg fogunk emlékezni, hol a helység bírája a főszerepet foglalja el; most inkább csak erkölcsi hatásáról, befolyásáról beszélünk, melyeknek öntudatáról ha át van hatva, sok jót tehet, s a vármegye jó kormányozhatóságának a belbeke- és rendnek főtenyezője lehet.

Jó községekkel lehet egyedül jó vármegye, s jó vármegyékben nagy és hatalmas ország.

A helység bíráját ma már nem azért választják, hogy az előjárósággal beüljön a kocsma, s ott a boros üvegek mellett végezzék el a falu dolgát, hanem hogy legyen a törvénynek őre; a rend- és erkölcsiségnek felügyelője, a községvagyonának hű kezelője.

Egy erélyes helységbíró alatt nem lehetnek éjjel nappal nyitva a kocsmák, hogy a polgárság legdrágább munkaidéjét elpazarolja. Ez a hely az, hol a községnek bőrére isznak, minden gonosz megfogamzik; az erkölcsöt lábbal tapodják; a családok nyugalalmát megzavarják. Itt fog el a kenyér ára; az új szűr, a szép gyolcsatya s nem csak a tinó, hanem sokszor a járnas okör is.

Kiválólag a kocsmákra akartuk figyelmeztetni a helység bíráit, mert ez egyetlen házból tönkre lehet tenni az egész falut pár év alatt, s a kocsmára tölelekből jó és kötelességet teljesítő honpolgár nem lehet.

Nem mondjuk mi, hogy soha senki kocsmába ne menjen; hiszen jó társaságban munka után jól esik a szórakozás; hanem módjával szórakozás és nem mindennapi szokásból.

A helység bírája jó példával mehet előre, s kiszámíthatatlan jóknak lehet tényezője; de akkor sógorságot, komaságot félre kell tenni.

Második szemétdomb a községben az erkölcselenség helyek! Egy városban is lehet rendet tartani, felügyelni hogy jobban eltakarják a gonoszokat, hát egy faluban, hol a bíró minden házat és embert szinről szinre ismer?

A bíró nézzen az egész község szemével, és pedig élesen, s ne legyen senkinek kegyelme a roszban; mert egynek megengedni a rosszat, épen annyi, mint utat mutatni a többinek.

Az erkölcselenség már nemzeteket tett tönkre, s jaj ott nem egyedül a helységnek, hanem az egész vármegyének, hol nem tudnak parancsolni, s a romlottságot büntetni.

Mi mindent ezen alapra építünk, mert ezen nyugszik az egész társadalom és népünk jövője.

Harmadik a rend. Ez a nagy közönség lelke, karja: ezzel gondolkodik, ezzel tesz és mivel csodákat; hol állandó rend nincs, ott fenyegetve van a közjólét, a vagyon, a családok gyarapodása, s a koldusság a kapun néz be!

E tekintetben is nagy felelőség nyugszik a helységbírákon.

* Temesmegyei derék főispánjának Ormós Zsigmond úr O. méltóságának véleményét, mi is mindenben magunkéva tesszük. (Szerk.)

Annyi bizonyos, hogy az új megyében az Isten és bizottmány után minden az alispán, — de még ez is hogy kormányozhasson jól, ha a helységbírák kezére nem dolgoznak, és rendben nem tartják a községek.

A központon egyedül úgy lehetséges a jó belgazgatás, ha kint a törvényszabta rend és engedelmség biztosítva van.

Minden helységbíró egy-egy küllő azon nagy mozgó kerékben, mely a gépezetet hajtja: ha megáll a kerék, megszűnt működni a gép maga is.

A bírák egyéb kötelemiről külön cikkkel fogunk elkapni, és felvilágosítást adni.

Segítsünk magunkon és egymáson.

Jelen cikkünkben nem annyira a városi, mint inkább a falusi lakosoknak akarunk néhány jó szándéku tanácsot adni: mikép segíthetnek magukon a mostani mostoha körülmények közt. Teszszük ezt már csak azért is, mivel különösen a falusi szegényebb nép fogja az ez évi csapások súlyát legérzékenyebben érezni. Bár a városokban is elég nagy, talán még nagyobb a szűkölködők száma; de eszékenyen bár menniye az ipar és kereskedés; némi forgalom s emellett a napszámosság részére olyan, a milyen kereset mindig csak marad s a tehetősebbek száma, kik érezni is tudván, hajlandók az inség elhárítására szintén nagyobb, mint faun. Azonkívül, ha drágábbak az élelmi szerek, ezeknek emelkedésével rendszeren a napszám s kézi munka is emelkedik, mely tehát az inséget könnyebben teszi elháríthatóvá.

De a falusi szegényebb népre kétségtelenül sanyarubb napok várnak a legközelebbi jövőben, Ezeket lehetőleg enyhíteni mindenkinek kötelessége.

Első teendője tehát annak is, kit Isten anyagi javakkal megáldott, de a szűkölködőknek a legszigorubb takarékoság, hogy minden nélkülözhető mellőzzék. A vagyonosabb ilyen takarékoság által képessé lehet jöteknységére által több szűkölködő, vagy ha ugyanazokon is, de nagyobb mértékben segíteni. Igen természetes, hogy a takarékosághoz az is tartozik, ha a mérték fölött elharapozott fényűzést korlátozzuk. Mit fog az ártani a vagyonos családoknak, ha ételintek egy nap, talán nagyon is fölösleges étellel kevesebbet fogyasztanak, és ennek árán talán 4—5 szűkölködőt ugyanakkor jól tartanak? Vagy mit fog az ártani, ha öltözetünk a megszokottnál egy fokkal szegényebb, talán a női ruha egy foddorral vagy egy sor cipkével szegényebb lesz, és ennek árán egy mezeitlen árva felruházunk?

A országos lapok dícséretes példa gyánant a mult napokban aláírást nyitottak a cholera által szűkölködők megfosztott, szűkölködő árva gyámolítására. Hasonlót kell tenni minden törvényhatóságban, minden városban, minden községben a legkisebbikben is. Ha ehhez hasonló módon el nem járunk, könnyen megtörténhetik, hogy azon 60000 lakost, kiket a pusztító járvány elragadtott, más 60000 fogja követni, kik a nyomasztó szükségnek és elhagyottságnak lesznek szánandó áldozataivá.

Mert, hogy a mostani nyár okozta súlyos csapást kivált a falusi nép meg fogja érezni, az már bizonyos. Nemcsak hogy a buza roszul, a rosz még egészen silányul fizetett, hanem a nyári iszonyu aszály következtében a szegény osztályok egyik főtlápló szere, a burgonya is csak nagyon csekély termésre nyújt kielégítést; a kukorica-termés pedig az idén alig jöhet számításba. Pedig e nélkül a szegénység nem képezte magát a hasonlóképen szükséges zszirral ellátni. Ebből egyszersmind az adakozáson kívül egy másik mulasztáhatatlan feladat vár ránk, mely talán még fontosabb a jöteknony adakozásnál, és ez különböző keresetforrások nyitása. Fontosabbnak mondtuk ezt a jöteknony adakozásnál. S valóban úgy is van. Az ép, egészséges, munkatehető embert, ki képes maga kenyereit megkeresni, nem jó arra szoktatni, hogy csak száját nyissa ki és a kész manna várja. Isten is csak egyszer hullatott manna az égből izrael népe számára, hanem megparancsolta: Imádkozzál és dolgozzál. És az első embernek is meghagyta: Örczád veritékivel fogod enni kenyeredet. A népet henyéségre, munkátlanságra, folytonos alamizsnára szoktatni reá magára nézve veszedelmes, hogy csak a készlet fogyasztó herévé ne váljék. Ha

keresetforrást nyitunk számára, sokkal több jót teszünk vele, mint ha folytonos adakozás által munkátlanságra s arra kapadjuk, hogy helyette csupán mások dolgozzanak. Az ilyenek holt tagjai a társadalomnak, nem pedig előmozdító az államgazdaságnak. Inyen alamizsnának csak fejletlen gyermekeknek, elaggott, munkaképtelen öregeknek, gyámoltalan, gyöngye betegnek van helye. Az alamizsna, ha helyén és idején kívül osztatik, csak pillanatnyi segélyt nyújt, s a segélyezettre nézve inkább átokká, mint áldássá változik, míg ha az embert azon állapotha helyezük, hogy szükségét maga keresse meg, egész életére is biztosítjuk, s emberi méltóságra is fölemeljük, mert függetlenné teszszük mások könyörületétől.

De ha a vagyonosoknál szükséges a mostani mostoha körülmények közt a takarékoság erényének gyakorlása, annál inkább kötelességek ez a vagyontalanoknak. A fényűzés méltelye, fájdalom, a népnél is nagy dimenziókban harapózott el. Ha a mostani nehéz napok ennek útját fogják állani, akkor csak áldanunk kell a keserű orvosságot, mely korunk ez általános betegségétől megszabadít.

Azon eszközök közül, melyek a mostani kor sanyaru körülményeinek tövisét legalább némileg megtompíthatják, említettük a takarékoságot, a fényűzés mérséklését, munkásságot, keresetforrások nyitását és jözanságot. Belejézésül még egy fontos tényezőt kell tüzetesebben megvilágítanunk. Nem akarunk eredetiséggel dicsekedni, ott, a hol nincs, hanem igenis egy konkrét esetre utalunk, oda, melyről e napokban nyertünk tudomást.

A mostani csapásban egyik nagy csapás épen az a baj, hogy az nincs localisálva, hanem valóban országos. A komolyabb emberek tehát máshol is országszerte gondolkoznak elhárításáról. És a mi jót tapasztalunk másoknál, vajjon miért ne alkalmaznók azt mi is? vagy miért ne ajánlhatnók követésül?

(Vége következik.)

A szabadságról.

Jogbölcsészeti tanulmány. Közli Dr. Surányi Janos.

(Vége.)

III.

Az egyéni szabadságnak nemcsak feltételei, de korlátai is vannak jogi tekintetben. Lássuk ezeket is.

Általán korlátozzatik a személyiség jogától, mi közös törzsalapja a szabadságnak. A ki a személyiség jogát csorbítja vagy lerontja, az vele együtt tönkre teszi a személyi szabadságot is. De a szabadsággal épen azért diszitett fel az ember, hogy épen segítségével a személyiség jogát önmagán s másokon tisztelve megőrizze. E jognak sérthetőségén korlátját leli a személyi szadság.

S habár az önmagamon elkövetett sérelmeket, melyek közvetve a társadalmat is károsítják, — nem büntetheti s teletes jog: kötelel mindazonáltal a vallásérköcsi éret szilárdításával oda hatni, hogy ilyen új életveszélyes merényletek megakadályoztassanak. A szabadság ezen korlátjának megőrzésében az állam nem nélkülözheti az egyház segédkezését, különben az öngyilkosok száma még rémitőbben fog növekedni.

Továbbá természetjogilag tiltatik oly szerződések kötni, melyek által ama személyi jogok egyike vagy másika csorbíthat szenvedne.

Senkiesem adhatja el magát rabszolgának, hiszen a szabadság joga nem terjedhet odáig, hogy arról lemondhasson.

Ezen elvhez következetesen nemcsak a rabszolgaságot, de még a hübérendszer középkori maradványait majdnem már mindenütt eltörölte az újabbkori törvényhozás.

Továbbá nem teheti túl magát a szabadság az erkölcsiség örök elvein, miután, mikép fentebb láttuk, jog s erkölcs ugyanazon egy ő törvényben a Teremtő örök akaratában fekszenek; s noha alakilag is tárgyilag is egymástól különböznek, mindannak daczára célzajk nem az egymással szembe, hanem a baráti szövetséget igénylik.

Erkölcstelen szerződéseket kötni nem állhat jogában a szabadságnak. Ez iránt igen helyes elveket állított fel a római jog „a kötvények s végrendeletek feltételeiről” szóló tanában.

Fájdalom! Sok mai jogtanár keresztényléte daczára ezen elveket szem elől tévesztve az erkölcselenség proselyatai lett.

Közelebb vizsgálva a szabadság korlátait, — Kant jut eszembe, ki szerint a szabadság

nem egyéb, mint a mindnyájunkkal közös együttlétezési jog. Már ebből természet-szerűleg következik, hogy minden által korlátozzatik a szabadság, mi ezen együttlétezését megakadályozhatná; különben saját fogalmát, tehát önmagát rontaná le a szabadság.

Legújabb időben J. St. Mill (on liberty London 1859 című művében) kísérlete meg a szabadság korlátaira vagyis a jogi kényszer-eljárásra nézve a következő elvet felállítani: „Az egyedül okszerű cél, mely egyeseket és testületeket feljogosíthat kényszer alkalmazására — az az önvédelem, s a mások szerencsétlenségét elhárítani törekvő jó szándék; eljárásának ez utóbbi részénél lévén egyedül felelős a társadalomnak — önmagát tekintve egészen souverain az ember.”

E pusztán csak negatív elv mellett a társadalom magasabb kulturállapotára s a hasznosság elvére való tekintetből. Mill megengedhetőknek véli bizonyos cselekvényeknél a kényszer alkalmazását pl. tanuvalomásoknál, az állami közterhek viselésénél; szóval mindazon jogüggyeknél, melyek a közjólétre elengedhetlenül szükségesek.

A személyi szabadság korlátozva van végül a társadalmi jogrend által.

Az ember társas lény. Egész természete, szükségletei, hajlamai társadalomba vonzzák őtet, mely nélkül emberré sem képezhetné magát. A társadalom úgy mint az emberek összessége természeti intézmény (institutum naturae). Mint ilyenek meg van neki társadalmi törvénye, mely nélkül egy pillanattal sem állhatna fön; s mivel minden egyes ember egy szem a társadalom láncolatában, azért eme társadalmi törvénynek szükségszerűleg alá van vetve, illetőleg általa korlátozzatik.

E társadalmi törvény nemcsak széles jogkört biztosít a személyi szabadságnak, hanem feltételezi egyszersmind, hogy minden belőle folyó pozitív törvények az állampolgárok szabad közreműködésével hozassanak; miáltal azok nem egyebek, mint az állam északaratának hű kifejezése.

Az e téren érvényre emelt személyi szabadság egyértelmű, illetőleg azonos az alkotmányos szabadsággal; — ezeknek egymáshoz viszonyát ígygen fejezi ki J. J. Rousseau: „A személyi szabadságnak legerősb biztosítéka az alkotmányos élet; mert midőn többi polgártársaival egyesülve, törvényeket hoz az ember, ezeknek engedelmeskedve tulajdonképen önmagának engedelmeskedik s azért személyi szabadsága legkisebb csorbát sem szenved.”

Mélyebb felfogással Kant a szabadságot az önuralomba helyezi, melyet az eszmény — vagy észember (Ideal — oder Vernunftmensch) az érzékember (Sinnenmensch) fölött gyakorol; azért a törvényt kiki úgy tekintse, mint felsőbb vagy jobb én-jének nyilatkozványát.

Az északarat eme nyilatkozványára, a törvény szent és sérthetetlen csak azon esetben fog lenni, midőn az állampolgárok erkölcsanyagi életcélzajával megegyezik.

S valamint a görög művészek a szobormű bevezetése után azon meggyőződésben burultak le előtte, mivel bizonyosak voltak a felől, hogy valami isteni eszme talált benne kifejezést: úgy a törvényhozók is amaz örök jogeszmét tiszteljek a törvényben, mely bennök csak kifejező orgánumot lett.

A szabadságesszme megtestesítése s biztosítása a társadalomban nem nélkülözheti a természetszabta korlátokat; ezek törvénytisztelet és jogrend nélkülök nemcsak a hatalom s önkény szeszélyeinek esnek áldozatul.

E tekintetben a legújabb idő is annyi szomorú példát szolgáltat, hogy egészen fölös, azokra mint általán ismeretésekre hivatkozni.

Minél mélyebb igazság rejlik a szabadságesszmében, minél hatalmasabban ragadja az meg a szív hurjait: annál számosabbak s gyászosabbak az avvali visszaélések. Ezeknek ellensúlyozására legalkalmasabb az esküdtsekek intézménye, melyek Európában majdnem már minden szabad államban léteznek. Sajnos, hogy legújabb idő óta ezek is bizonyos előteletéktől elkapatva — nem annyira az igazságnak, mint inkább a pártszellemnek szolgálnak.

A szabadság különféle nevei mint valamely fának ágai szerves összefüggésben vannak egymással; hogy tehát azok minden állampolgárra nézve egyaránt gyümölcsözőkké váljanak: mindenekelőtt arról kell gondoskodni, miszerint azok az eleven jogéret és törvénytisztelet talajából minél több egészséges tápanyagot magukba szívhasssanak.

A szabadságesszme szerves összefüggése

TÁRCSA

Az intézet királynéja. vagy elvált a jövendő.

Elbeszélés. — Irta Bizek Kornél.

(Folytatás és vége.)

Midőn egy óra mulva lakásán ismét visszanyerte öntudatát, az első, kire szeméit veté, legjobb barátainak egyike volt.

— Köszönöm Béla — szolt gyengéden megszorítván a jó barát kezét — köszönöm, hogy nem hagyta magamra azon iszonyatos órában. Nemde, te nem hiszed azon irlózatot vadakat, te ismered jellemén tisztaságát s azért nem hagyta el.

— Légy nyugodt kedves Tihamér, barátid nem hisznek neki, válaszoló a jó barát.

— Ne mond ezt! Béla, ne akard velem elhitetni azt, mit még reményleni sem nerek. Oh! én láttam, mint fordulnak el a meggyaláozott barától, pedig nincs igazuk, Isten a ta-

num, ártatlan vagyok. De ők nem tudják ezt s megvetnek engem. Am legyen, én nem igazolom magam, csak előttem és Saroltám előtt akarok tisztán állani, a többivel nem törődöm. De mond csak, hány óra van már?

— Mindjárt éjfélt kedves Tihamér.

— Ah! így hát van még időm készülni.

— Hova készülsz Tihamér?

— Tehát már elfeledted? Ő párbajra hitt s én elfogadtam.

— Nem Tihamér, ez csak felízgatott képzelted játéka, te nem fogadhatod el e párbajt.

— Mért nem Béla?

— Jegyessed atyja ellenében s ily állapotban?

— Igazad van, ő imádozt Saroltámnak atyja, mégis meg kell verekednem, ha nem akarom, hogy gyávának is tekintsen a világ. Ha már a valódi becsület elveszett, tartsuk meg legalább átszatát. Az életnek rám nézve úgy sincs becs, ő visszavátna tölem Sarolta kezét s én nélküle nem élhetek. Haljak meg legalább mint a szerelem és becsület mártírja.

A határozottság, melylyel e szavakat

mondá, semmi kételkedni valót sem hagyott hátra.

— S most hagy veszek búcsút tőle is.

Ezzel leült íróasztalához, s lázas gyorsasággal írta a következő levelet:

„Imádozt Saroltám! A halál küszöbén írom e sorokat, s midőn te ezeket olvasod, én már nem vagyok. És ez jól van úgy, mert azon szomorú jelenet óta, mely köztem és atyád között alig két nap előtt lefolyt, s melynek tanuja valál, az élet rám nézve elveszté ingerét, s csak a megkezdett munkát akartam befejezni, hogy azután számot vessek önmagammal s az emberekkel. Fölötté faj nekem, hogy jelen soraimmal is háborítom ártatlan lelked nyugalmát, de becsületem készlet e lépésre, hogy emlékem tisztán állhasson előttem. Igazolni akarom magam, hallgass meg.”

„Oh Sarolta! te nem képezed, mily gyötő fájdalmakat okozott nekem atyád az által, hogy elszakított tőled, ki Isten és világ előtt jegyese valál. Nélküled élni, ez borzasztóbb volt előttem a pokol minden képzelhető kínjainál, és mégsem fogadhattam el a feltételt, melytől

atyád függővé tette kezedet, mert pirulnom kellett volna önmagam előtt, mert azon percztől fogva te sem becsültél volna engem úgy, mint becsültsz most, midőn a holtak által aluszom. Igen Sarolta, te megértettél akkor engem, te felfogtad, hogy becsületem nem léphetem vissza az ügy védelméről, mely világi szerencsém, földi boldogságomat volt megállapítandó. Fájdalom az ellenkező valósult. Én győztem, de e győzelmet drágán, boldogságom árán fizettem meg, mert tégedet elvesztettelek.”

„Hogy mi történt azóta, nem akarom elmondani, adja az ég, hogy ne tud meg soha. Nemde Sarolta, te nem itélsz el engem, hogy becsületetlenem ép oly nagy volt, mint szerelmem irántad? Nem! te nem vádolhatsz, hisz oly nagyon szeretlek, s szeretlek még sironban is. Igen Sarolta, én azon tudattal veszek búcsút az élettől, hogy a mily szent volt szerelmed egykor irántam, épen olyan leend tisztelet emlékem iránt. Oh! hogy ily angyal sem lehet boldog, mint te vagy...”

És most Isten veled, míg ott fent ismét látjuk egymást. Tihamér.”

tovább követeli, hogy azok a jogállamban egyformán érvényre jussanak. Sohasem kell félni attól, miszerint egyik a másiknak terére hivatlanul átsap, mert mindegyik saját correctivumát hordja önmagában; ismeretes Bonaparte Consul mundata: „A szabad sajtó” ismét behegeszti a sebeket, melyeket ütött.

Minél mélyebb gyökereket ver az egyesek szívében a szabadság, annál szebben fog virulni a községi kerületi s tartományi önkormányzat, melynek üde lombzata alatt minden polgári osztályok édes enyhet lennek.

Minden jelen társadalmi bajok kuforrása az anyagelvűség világnézete által a magán s közéletbe átültetett negatív minden fensőbb életcéloktól eltekintő, laza fogalma a szabadságnak.

E pusztán csak alanyi, meddő szabadságeszme egyszerűen tagadja amaz általunk körvonalozott feltételek és korlátok jogosultságát, melyeket az erkölcsi társadalmi térer való tetleges érvényesítésében sehogyszem nélkülözhet a személyi szabadság, hacsak áldás helyett ostor nem akar lenni.

Avagy mi célja lehet oly szabadságnak, mely vallás, erkölcs dolgában nem jelent egyebet, mint vallástalanságot, erkölctelenséget? Mi haszna van alkotmányos országban oly tan-sabadságnak, mely az iskolakényszerről mitsem akar tudni? Hova vezet oly közigazgatási s ipar szabadság, mely perhorrescálja mindazon természetes határvonalakat, melyeket a szegény munkások elidegeníthetetlen személyjogi követelnek pl. a gyári munka folytán az egészség s életre nézve szükséges szűnőd.

A szabadságvél a kulturavaktól eltekintve nem egyéb, mint meddő, csak a kielégíthetlen szenvedélyek tüzeit szító sallangos phrázis.

Miképen az indulatban uralkodó férfi a társas életben a közönséget tárgya szokott lenni: úgy a műveltség által nemesült szabadság nyugodt méltóságjelleggel kölcsönöz az emberi társadalomnak; a műveltséget s önruralmat nélkülöz szabadság, a féltelenség az önkény utáni kapkodás nem egyéb, mint a szabadság undok elfajulása (mauvaise queue), mely vérbetétikkel jelzi a nemzetek romlását!

S valahányszor lelketlen szájhűsők méregkeverése folytán ily vérszes boszorkánytáncba belesodortatik nép s ország — nem a kimerültséget követő reakció képes, mit a történelem is bizonyít, a tetszhalottat új életre gálványozni; hanem a nemzetben kiolthatlanul lappangó szikra, a szabadságeszme, melyet az emberiség fölött örökös világszellem jó perczben lángra gyújt... Szende fényénél, bízunk a szabadság nemtorába! eljutandó valahára az emberiség, habár örökös botlások között, a Teremtőtől számára kitűzött végcéljához.

Pancsovai felvilágosítások.

E czim alatt vett a „Pesti Napló” egy hiteles forráson alapuló levelet, mely főleg a pancsovai szerb nemzetgyűléssel és a szerb trikolor használatáról szól. E levél sokkal érdekesebb, hogy sem figyelmen kívül hagyhatók.

Pancsova, okt. 9.

Becses lapja 227-dik esti számában, hol a pancsovai „Granicár” után egy katonai rendelet közöltetik, mely szerint a nyugalmazott tisztek intettek, nehogy az ugynevezett „szerb nemzeti párt” (omladina), mint államellenes párt jelöltjére szavazzanak; záradékul a szerkesztőség két kérdést tesz: 1) hogyan történhetett az, hogy a pancsovai „szerb népgyűlés” a kiadott tilalom daczára is megtartott? 2) Miféle hatóság az, mely Magyarországon a szerb trikolor használatát megengedi, megengedheti?

Mint az ön levelezője e gyönyörűséges vidékről, kötelességemnek ismerem a fennebbi kérdésekre hiteles forrásból merített információk alapján válaszolni.

A pancsovai „szerb egyház-község” augusztus 25-én folyamodott a hatóságnál egy választási meeting megtartására véget, melyre az összes előbbi német-szerb és rumén-banati határozatból kerületek, továbbá a csajkászaljai nyomtatványok után aug. 31-re meghívattak.

Flatt főispán, mint akkori pancsovai kormánybiztos, egy ily terjedelmű meeting, quasi tartománygyűlés megtartását megengedhettek tartván, azt eltiltá, s a már postára adott meghívásokat lefoglaltatta.

Pár nappal később ugyanezen egyház-község új folyamodást adott be, mely szerint ugyancsak augusztus 31-re de csak a kerü-

letre terjeszkedőleg jelentik be választási értekezletet;

Ezen correct kívánatot a főispán annál kevésbé vélte gátolhatónak, mert ugyancsak a pancsovai Deakkról pár nappal előbb egy igen látogatott választási értekezletet már tartott. Világos tehát, hogy itt többé nem a be-tiltott határvidéki népgyűléstől volt szó.

Maga az értekezlet a szerb egyház udvarán, a gyermekeket és asszonyokat is bele-tudva, mintegy 1000 (ezer) egyén által látogatott s korántsem, mint a „Zasztava” és „Granicár” irányzatosa nagytársa mondják: 4—6000 egyén által.

A gyűlekezletben tartott beszédek, igaz, hogy Magyarország ellen voltak irányozva, de oly ravasz módon, mikép a kir. ügyész közbe nem léphetett. Este pedig az ugynevezett „Beszedán” alig jelentek meg ötszázan.

A gyűlés megtartása által egyébiránt nem növekedett a szerb ultrák pártja, mert az ott jelen volt szóvivők már ugyanis rég az omladina hívei közé tartoztak; a tömeg pedig — mint alább látni fogjuk — családok által és nem benső vágyból vonott a gyűlésbe.

S bár a kormány közegei az omladina üzeminek államveszélyességét nagyonis jól tudják, beavatkoznok Pancsován akkor még nemcsak azért nem lehetett, mert egyrészt hiányosak az ide vonatkozó törvények és utasítások; de mert a közvéleményben a kormány beavatkozásra még nem volt a kellő alap; ám más a helyzet ma, midőn a pancsovai gyűlés határozatképp a n.-becskereki programot proklamálta, határvidéki záradékkal, s midőn e szerint most már minden elfogulatlan politikai a hazán belül és kívül egyaránt beláthatja, hogy nem a szerbajui állampolgárok elleni antipathia, s nem kíméletlen magyarosítási törekvés az, mi a kormányt a délvideken erélyes rendszabályokhoz nyúltni készteti; de csupán az önévedelem, mely elengedhetlenül megkívánja, hogy a rend, az állam és magyar nemzet ellenségei fogatos eszközökkel a kellő határok közé szorítsanak.

Ilykép már érthető, hogy a pancsovai program alapján később megtartatni szándé-kolt titeli és fehértemplomi értekezletek eltil-tattak: noha itt is kétségteljesen kitént volna, hogy Miletics és Babes hívei csak erőszakolás és ámtás által képesek maguk köré tömeget vonni, mely tömeg azonban, ha rászédetése felől kellőképp felvilágosítottatik, elhagyja a hamis prófé ak zászlóját. Mindazáltal betiltatott az utóbb említett két értekezlet, mint mondám, állam-politikai elengedhetlen elvi szempontból.

Hogy most a tilalomból tökélet akar venni az omladina sötét céljai számára, azt mi ért-jük; így, hogy el akarja hitetni a tapasztalat-lan néppel, miszerint a „császár” maga is az ő részükön, t. i. a bérükbe nem férő exhatár-örvidékiek részén (!) van s mivel a magyarok attól féltek, hogy ez nyilvánossá lesz, azért tiltották be az értekezleteket! Ilyen és ehez hasonló sok más galád hír általi hódítás ellen a néppel, természetesen, hogy küzdenünk kell, folytonos ellenagítást szükséges itt mindenütt s a kormány és közegei részéről a legnagyobb éberség és hivatali ellenőrzés; de hiszen ezt minden gondos kormány, minden jellemes tiszt-viselő és minden igaz jó hazafi, kinek az állam közös érdekei szíven fekszenek, nem lehet, hogy készséggel ne tegye meg; nem lehet, hogy káros visszahatás nélkül magától elodá-zhatónak higgye!

Főnebb utaltam röviden arra, hogy Pan-csován a „tömeg” egybegyűjtését csakis családok által érthették el az omladisták. Egy csond paraszttal ugyanis elhitették, hogy most fog eldönteni, ha vajjon a határvidéki, mint külön szabad tartomány álljon-e fel, avagy Oroszország segítségével által Szerbiához csatol-tassék-e; bölcsen hozzátéve, hogy akkor a dohány és a só olcsóbb lesz.

(Vége következik.)

VIDÉKI LEVELEZÉS.

Temesvár, okt. 14-én.

Alig mer az ember tollhoz nyúlni ebben a keserves kölcsön korszakban. En legalább odáig jutottam, hogy ha pennát veszek kez-zembe, mindig pénzbe kerül valakinek. (No de ne ijedj meg barátom, a szerkesztőket nem bántom.)

Itt minálunk a városi csendéletet egy kis időre felzavarták a határvidéki izgalom, hogy a mag kormány figyelme ezt kikerüli, annak csak azon jószág lehet oka, melylyel eddigelé a nemzetiségi agitációkkal szemben tanusított.

— Boldogtalan nemeskeblű barátom — szolt a jó barát részvétellel — te még életedben kivívtad a szenvedések martyrkoronáját.

VIII.

A nap már magasan ragyogott, midőn Tihamér almából felébredt. Kinyitotta ablakait, s mohón szivta magába a szép nyári reggel üde levegőjét.

Csak most érezte boldogtalanságát egész teljében. Jólehet önvád nem terhelté lelkét, mégis végtelen fájdalom töltte el keblét azon gondolatra, hogy midőn oly közel állt vágyai teljesüléséhez, épen akkor kellett lemondani a boldogság reményéről. És kétszeresen bor-zasztó volt a gondolat, mert tudta, hogy Sar-rolta még mindig azon magasatos eszményi szerelemmel ragaszkodik hozzá, mely fenkött szemlének oly annyira megfelelő volt. Oh! csak őt tudta volna boldognak, mily könnyű szívvel veendett búcsút életének legszebb ál-mától, de így..... nem érzett elég erőt ma-gában azon lépésre, melyre borzalommal gon-

Mink hála Istennek Temesben megvagyunk, mert főispánunk tapintatos eljárása sok kelle-melenséget elhárított. — Fájdalom, a pancsovai kerületben egészen másképen állanak az ügyek, hogy ki hibája miatt, — azt majd később magunk is látni fogjuk.

A bukások városunkban most is napi renden vannak, a bizalom úgy látszik egymás irányában az emberek között nem létezik többé. Attól lehet félni, hogy ez egy hamar meg nem szűnik.

Örömmel írom, hogy városunkban egy műkedvelői társulat van alakulóban, kik az inségesek felségelésére fognak rendezni előadásokat.

Szárasság és inség most nálunk a napi beszéd tárgya; adja Isten, hogy jövőre más kedvezőbb tárgyakról írassak.

o—o—

HIRHARANG.

* A folytonosan tartó szárazság miatt az egerek annyira megsaporodtak, hogy a gazda ember nem tudja, hogy mi tévő legyen velök. Az eke után csak úgy ömlenek ki a földből. Ha kemény tél és gyakori havazás nem lesz, úgy a jövő évre, ha teremne is valamit a föld, ezek majd idő előtt felemésztenék.

* Megdöbbenve vettük azon szomorú hírt, hogy városunk köztisztviselőiben álló polgára Deutsch Jakab fakeskedő, tegnap délután Ti-telben a Tiszába ölte magát. Okát megsejtteni sem lehet, miután vagyoni viszonyai a legrendezetteb-bek s családi boldogsága pedig zavartalan volt.

* Nagy-Becskerek a tagosítás miatt a kedélyek még mindig forrongásban vannak. — Naponkint történnek surlódások, melyekre egye-sek adják az alkalmat.

* Ma volt a tagosítás ügyében a végtár-gyalás.

* A nagy-beckereki októberi vásár nem felelt meg a hozzája kötött reményeknek. — Eladó temerdék, — vevő pedig alig talákozott.

* Pancsova és Becskerek közt naponkint közlekednek az omladina stafétái. — Mintha csak hadjáratra készülének? — Majd ezt is megírjuk.

* Pancsováról írják lapunknak, hogy nem értik, mit akarnak némelyek elérni azzal, hogy a kormány előtt a határvidéki dolgokat a legrozásább színben tüntetik elő. — A ki a lapok által hozott közleményeket nem hiszi, tegye meg azt a fáradságot és utazza be e vidéket, ki fog józanodni, s rea fog jönni arra magától is, hogy itt vaszekre van szükség. Az összeírás megtörtént, és pedig szép szá-mal. Az omladisták minden erőlködése itt hasztalan volt. A győzelemről jelenleg irni nevelséges volna.

* Hogy az inség nemcsak minálunk, de más megyékben is mennyire ütötte fel fejét, mutatják a következő események: Jellemző a komárommegyei falvak állapotára, midőn egy szentanu írja: Egy negyedtelkes gazda, ki reudes termésnél már az ugynevezett jómódu emberekhez tartozik, ez idén családjával oly nyomorultan él, hogy ehhalálhoz áll közel. — Kétségbe senkinek sincs. A parasztok a bolt-ban cserélés útján veszik meg a tárgyakat. Egy meszely zsírért például adnak 90 nagy fej foghagymát. Búza és rozs csak telkes gaz-dának van, s annak is csak annyija, hogy alig bír megélni belőle. A negyedtelkes gazdák családjai csupán száraz burgonyával élnek és ez is a tél bekövetkezése előtt ki fog fogyni. Ezelőtt a szegényebb lakosok így őszszel munkába mehettek, de mivel most a gazda-gabbak sem tudják a bért fizetni, és leginkább, mert nem esik az eső, a földeket nem lehet művelni, miáltal az egész munkaerő hever. — Mindezen szerencsétlenséghez még azon baj is járul, hogy a mezei egerek a szárazság folytán annyira elszaporodtak, hogy azon földeken, a hol már vetettek, újra kell vetni, mert az egerek az egész magszemetet fölemészítették.

* (Miletics huszárai.) A „Srbaki Narod” gyönyörűséges színben tünteti fel az omladina néhány kétségbe esett hősét; szóról szóra adjuk 71-iki számából a következőket: „A t. cz. köz-zönségnek tudomása van arról, hogy bizonyos Kasapinovits, a pancsovai dr. Kasapinovits fi-vére, néhány ezer ftal megszökött Pestről, hol több magánemberen kívül, a szerb községet is megcsalta. Hasonló módon szökött meg Ujvi-dékről Ratkovits István, bukott kereskedő. Ez a tágas ember több hamis váltót és egy hamis takarékpénztári könyvet készített, melylyel ke-belbarátjától, Majnysky szót-tamási lelkészről,

1000 ftot kicsalt. Hitelezőit 15.000 ft. erejéig károsította. Valamennyi testvére jellemteljes és heveskedő hőse dr. Avramnak és a Miletics'élet omladina tagjai.”

* A mosorini szerb lelkész is insultálja az omladistákat; azért mert túri a köz-ségben azon üzemeket, melyeket az agitátorok ott véghez szeretnének vinni. Főszerepet visz valami Mita Pejics és a titeli szerb tanító Milan.

* A „Granicár” legutóbbi számában neki esik a magyar lapoknak, s osztogatván nekik mindenféle gyönyörűséges czimeket, továbbá azzal vadolva őket, „hogy eladták magokat a kormánynak.” Végre siralmasan panaszolkodik, hogy ő mennyit szenved az igazságért ki-csaptak, felfüggesztettek, elárultak ezt mind megtehették ugymond, — de azért elnémitani nem bírnak. — Miattunk akkor örökké be-szélhet a „Granicár” úr, csak bolondot ne mindig!

* Báro Ambrózy Béla, ki Délmagyaror-szágon a méhészetet a legnagyobb mérvben üzi és speciális tanulmányok által méhészetét egy Dzirzon, egy Berlepsz tanácsai nyomán igen észszerűen kezelteti, a jelen bécsi nem-zetközi világkiállításra kiállított élő méhei, méhháza és egyéb segédesszkezeiért állami ezüst-éremmel jutalmaztatott.

* Különös természettümeményről tesz em-lítést a „Riforma” egy milanoi levele: „Októ-ber 1. a Legnone legmagosabb csuca (a co-moi tónál) hatalmas füstoszloppal volt körül-veve. A hegy belsejében dörgéseket lehetett hallani több mérföldre. A hegy aztán meg is repedt azon a helyén, mely Larioval szemben fekszik. Óriási massák zuhantak alá a patra és nagy porosó keletkezett. Sámos kíváncsi futott össze, hogy a hegyomlást lássák.

* (A magyarok a közkiállítás.) A régi „Presse” e themáról ír vezércikket. Konsta-tálja, hogy a legnagyobb contingens a kiállítás vendégeihez Magyarország adta. És ezért rend-kivüli dícséreteket pazarol ránk. A mit kiállít-tottunk, abban képességünkön, hogy oly szá-mosan fölütaztunk, abban haladó képességünkön, elszánt akarattunkon tettünk jeles tanúságot. — Annyival nevezetesebb és foljgyzebb mellőbb pedig e jelenség, hogy az idei esztendő egy-átalan nem kedvezett hazánknak. Sőt ellen-kezőleg, kegyetlenül pusztított közöttünk a krach, a cholera és a rozs termés. A bécsi lap ezzel szemben csak két esetet tud fölvenni; vagy megtakarított filléreket fektettük be hasznosan abba, a mit ott láttunk, tanultunk és tapasztaltunk, s ez esetben még több dícséret illet bennünket, mint mennyivel bevezetésében elhalmozott; vagy — „föltámadván bennünk a régi Ádám” — nem törődve krachchal, cholera-val és rozs terméssel, úrnak születünk, mulatni és látni akarunk: kölcsönpénzen, a jövő év termése fejében parázdtunk az osztrak főváros látványosságai közt, s ez esetben jaj nekünk, mert nagyon is drágán vettük kiállít-tásbeli okulásunkat s tapasztalásainkat. A bécsi lap nem akarja eldönteni, melyik föltevés alap-sabb. Megfelelendnek erre — ugymond — legközelebb az — adóhivatalok.

* (Szabad kömvesség.) S skót nagy Ori-ens alá Magyarországon a következő páholyok tartoznak: Budapestén a „Corvin Mátás”, „Humboldt”, „Zur Arbeit”, „Könyves Kálmán”, „Összetartás”, „Grossmuth”, „Hungaria”; Ver-secczen Egalitás, Oraviczan Cosmos, Bersekuj-várt Concordia, Aradon Fraternitás, Beregszáz-szon Világosság, Kassán Haladás, Szathmárt Remény, Ungvárt Egyenlőség, B.-Csabán Béke, Fehértemplom „Zum Fels der Wahrheit”, Szamosujvart Phoenix. — A symbolicus há-romfoku nagy páholy alá tartoznak a követ-kezők: Budapestén Szt.-István, Alte Getreue, Haladás, Einigkeit im Vaterlande, Galilei; Ara-don Széchényi, Baján Honszeretet, Ujaradon Petőfi, Lippán Concordia, Temesvárt Zu den drei weissen Lilien, Szegeden Árpád, Győrött Kisfaludy Károly és Kisfaludy Sándor, Pozsony-ban Zur Wahrheit és Zur Verschwiegenheit, Oraviczan Glückauf, Bukarestben Zur Brüder-lichkeit, Sopronban van egy német páholy, mely azonban a hamburgi nagy páholyt valja főhatóságának. A skót páholyokban 1069 tag van, a másik nagy páholy alatt mintegy 800. A szabadkömvességek jelenleg két lapjuk van „Szabadkömvési figyelő”, mely cikketeket is hoz, s havonként kétszer jelenik meg s a „Kelet”, mely rendetlen füzetekben adatik ki. Mindkettő borítékban, tehát kézirat gyanánt küldetik szét a tagoknak.

* Rochefortról a „Rappel” a következőket írja: A mult héten árvereztetett el Rochefor

Miután e levelet lepecsételte s a czimet reá írta, felkelt irasztalától.

— Látod Béla — szolt oly hangon, mely megfagyaszítja az emberben a vért: — ilyen az ember élete, ma remél, epekedk egy szép jövő után s csak egy elhibázott lépés és füstbe megy minden szép remény.

— Te nem vádolhatod magad Tihamér, vigasztalá a jó barát.

— Köszönöm Béla nemes részvétet, a sok közül egyedül te maradtál hű hozzám, s ez oly jól esik nekem. De lásd, én mégis hálátlan voltam jötevéim iránt, s a hálátlanság megbünteti magát. Oh! ha tudná, mennyire tisztelek még most is, talán megbocsátaná hi-bámát, de én úgy félek még tekintetétől is. Érzem, hogy csak halalom fogja kiengesztelni őt. Jöjj hát halál, te rémes angyala az élők-nek, én üdvözlöm jötedet.

— Pillanatban a fali óra kettőt ütött.

— Már két óra, mily gyorsan halad az idő, valóban ideje, hogy kissé pihenjek.

Ezzel egy karszékbe veté magát s csen-desen elszunnyadt.

dolt, de a melyet a világ és meggyalázott becsülete követeltek tőle.....

Egy óra múlva ezután, * Zugliget egyik félreeső helyén két férfit látunk fel- s alá-szálni a harmatos gyepen. Rómay volt segédjével. Nem sokáig kellett várakozniok, mert pár percz múlva Tihamér is megérkezett barátjával. Megható volt látni e néma csoportozatot: Ró-may arczán a boszú vad kifejezése ült, mely áldozata után sovárogt, míg Tihamérén a bánat és egy kétségbejött lelki szenvedés nyomai mutatkoztának. A tanuk szemében a részvét könnyű csillagtak.

Miután a szabályszerű előkészületek meg-tétettek, a két ellenfél elfoglalta helyét. Egy-szerre indultak meg, egyszerre dördültek el a pisztolyok és Tihamér holtan rogyott a pázsitra. E pillanatban kuszált hajakkal, kétségbe-esetten rohant elő egy lenge női alak.

— Megöltétek szivemet! — kiáltá s egy lélekrendítő sikollással Tihamérre borult.

Sarolta volt. Eljött, hogy láthassa még egyszer megölt kedvesét.

Másnap a bárót is hála találták szobájá-ban. Önmaga velett véget győtrő kinjainak.

Midőn Saroltának megvitték e hírt, köz-nyezve mondá:

— Most lelkem is meghalt, nincs mit várnom többé ez élettől.

S megörlt.

Eddig az orvos elbeszélése.

Meghatva * történet által bánatosan tér-tem lakásomra s egy hét múlva Pestre utaztam. Szokott foglalatosságomban mármár feledni kezdém e szomorú történetet, midőn egy na-pon a következő laconicus levelet találtam asztalomon.

„Tisztelt barátom! Tegnap temettük el az intézet királynéját. Ön annyi részvétet tanu-sított e szerencsétlen leány sorsa iránt, hogy baráti kötelességemnek tartottam ezt önnel tu-datni. Wieland.”

— Tehát kisznevett valahára! — so-hajték s felmerült lelkemben a gondolat, hogy ők mindhárman egy nagy tévedés szerencsét-len áldozatai.

bütorzata. Az eladási ár 3515 frankra rugott, mely összeg azonban az adósságok törlesztése után 2929 frankra apadt le. Ez összeg és egy kéziratban levő regény képezi Rochefort gyermekeinek összes vagyonát. Midőn Rochefort Franciaországból távozott, 500 frankkal bírt, mely összeget is Adám Ódonnek, gyermekei ügyvédének és gondnokának akart átadni, de ez nem fogadta el, s most nem régen irt levelet a kanári szigetek mellől, mely levélben tudat adja rokonainak, hogy egészsége nem tökéletes, de jól dobozoztatik és ápolatik, s ezért a hajón levő tiszték emberies érzetének köszönetet is mond.

* Az első nemzetközi meterpálcza röviddel ezelőtt öntetett a Párisban időző biztomány által. Saint-Claire-Deville laboratoriumán. Ez a vessző szolgál mind a minden meterpálczának és öntése oly nagy fontosságának tekintetű, hogy a mutét alatt jelen volt a közársági elnök is.

* Királyunk delmagyarországi utazásának emlékére Kugler pesti magyar szobrász által, mint annak idejében jelentették, egy dombormű (basrelief) készíttetett. — E mű, melynek lenyomata a bécsi nemzetközi kiállításon látható, tegnap érkezett Budapestre Temesvárra és egyelőre a megyeház egyik termében van elhelyezve. Az egész dombormű kifogástalan fehér karrarai márványból van készítve. Elöl látható a király huszároldozatában, előtte áll Ormós Zsigmond, temesmegyei főispán, Bonnaz Sándor csanádgyházmegyei püspök és egy szegény leány, bőkezű püspökünk által, ő Felsőé ittlételek emlékére tett árvaházi alapítvány jelképeül, Ormós főispán mellett Róth László, temesmegyei alispán látható, emögött pedig egy erőteljes alak, mely egy nagy edényből vizet árasztván, a Delmagyarországon dúll árvízcsapást jelképezi. Az a dombormű egyik része: a másikon az akkori magyar miniszterium több tagja áll, névszerint: Lónyay Menyhért gróf, Wenkheim Béla báró, Kerkapoly és Szilágyi miniszterek. E csoport mögött Hunnia védőangyala látható, mely üdvözli az előtte levő határvidéki lakost. — Ez allegória a határvidék polgárosítását tünteti fel. Kugler műve szép conceptiót árul el, a csoportosítás eléggé sikerült neki; de jöllehet csak futólag tekintettük meg basreliefjét, alakjainak arcvonásait csak gyengén utánozva láttuk. — Most az a kérdés merül fel, hogy hol és mikor helyezendő el a márványemlék? E kérdést, ugy hiszjük, akkor lesz czélzerű megoldani, ha majd a megyeháznak czélbavett átalakításán és egy harmadik emelettel leendő ellátásán legszébb disztét fogja képezni a megyeháznak és semmi kétségét sem szenved az, hogy meggyenk nagyérdemű főispánja annak a legméltozabb hegyet fogja kijelölni.

A torontalmegyei takaré- és hitelbank 1873. évi szeptemberhavi Forgalom-kimutatása.

I. Takarékpénztári betételek.	
Állásuk 1873. évi augusztus végével	ft. 536151-10
Betételek szeptember hóban	ft. 4945-79
Összesen	ft. 541096-89
Visszafizetések szeptember hóban	ft. 10362-02
Állásuk szeptember végével	ft. 530734-87
II. Folyó számlai üzlet.	
Szenvedőleges egyenleg aug. végével	ft. 25898-10
Bevételek szeptember hóban	ft. 20331-68
Összesen	ft. 46229-78
Kifizetett 1873. szeptember hóban	ft. 1649-45
Szenvedőleges egyenleg szept. végével	ft. 44580-33
III. Betéti levelek.	
Állásuk 1873. augusztus végével	ft. 47488-79
Betételek szeptember hóban	ft. 1500—
Összesen	ft. 48988-79
Visszafizetett szeptember hóban	ft. 81268-79
Állásuk 1873. szeptember végével	ft. 17720—
IV. Leszámitolási üzlet.	
Bankváltók. A tárcza állása aug. végév.	ft. 480786-51
Leszámitolt váltók szeptemberben	ft. 110545-23
Összesen	ft. 591331-74
Visszafiz. váltók szeptember hóban	ft. 127170-96
A tárcza állása 1873. szept. végével	ft. 464160-78
V. Leszámitolási üzlet.	
Hitelegylet. A tárcza állása aug. végével	ft. 80325—
Leszámitolt váltók szeptember hóban	ft. 22950—
Összesen	ft. 103275—
Visszafizetett váltók szeptember hóban	ft. 25355—
A tárcza állása 1873. szept. végével	ft. 77920—

VI. Előlegek.	
Értékpapírokra. Állásuk aug. végével	ft. 37470-45
Adott előlegek szeptember hóban	ft. 1728—
Összesen	ft. 39198-45
Visszafiz. előlegek szeptember hóban	ft. 1890—
Állásuk 1873. szeptember végével	ft. 37308-45
VII. Előlegek zálogokra.	
Állásuk 1873. augusztus végével	ft. 18376-50
Adott előlegek szeptemberben	ft. 1130-15
Összesen	ft. 19506-65
Visszafiz. előlegek szeptember hóban	ft. 2617-50
Állásuk 1873. szeptember végével	ft. 16889-15

VIII. Ingatlan kölcsönök.	
Állásuk 1873. augusztus végével	ft. 74126-98
Adott előlegek szeptemberben	ft. 1410-38
Összesen	ft. 72716-60

IX. Pénzforgalom.	
Pénztárkészlet 1873. augusztus végével	ft. 11288-79
Készpénz bevételek 1873. szept. hóban	ft. 186320-07
Összesen	ft. 197608-86
Készpénz kiadások szeptember hóban	ft. 185079-45
Készpénz egyenleg 1873. szept. végével	ft. 12529-41

Indítvány

a mezei egerektől okozott károk korlátozására.

A többféle elemi csapásokhoz, melyek a legközelebbi múlt években a mezei gazdaságot kisebb-nagyobb mértékben sújtották, tavál óta egy újabb járult, — érem a mezei egerek által a mezők és erdők okozott pusztításokat. Ezen állat nem csak hazánk több részén oly nevezetes károkat tett, hogy számos község kénytelen volt adóengedélyért folyamodni, — nemcsak Somogyországban Szigetvár vidékén pusztított, hanem gazdasági körünk területén is észrevehető, sőt helyenként jelentékenyebb kárt okozott és folytonosan okoz, — és valóban nem alaptalan a félelem, hogy a jövő évben ez valóságos csapással fokozódhatik. Azért is időszerűnek tartom e tárgyat a tisztelt gazd. kör elé terjeszteni, a hol is a kifejűdő eszeveszesen után az módok és eljárások lennének megállapítandók, melyek által ezen kártékony állat pusztításai lehetőleg korlátozhatók volnának.

Mielőtt azonban erre nézve véleményemet előadnám, szükségesnek tartom a mezei egér — némely reánk nézve is érdekes — tulajdonaival megismerkedni, mert csak úgy leszünk képesek a fenyegető veszélyt megérteni, és a természettel egyetértve ellene a leg-határozottab e jársásokat alkalmazni.

A mezei egér — természetrajzi nyelven mezei pocok (Hypodaeus arvalis Pall) — a túró egerek osztályához tartozik és a házi egérről szennyes sárgabarna szőre, de leginkább tönk arcóra, kis füle és rövid 1, legfeljebb 1 1/2 hüvelyki farka által különbözik. Lakik szántó- és heretföldeken, rétek, kertek és erdőkben 3/4-1 lábnyi mélyen földalatti üregekben, melyekhez két vagy három szék menetső vezet. Lakhelyül szívesebben választ emeltek helyeket a neki ártalmas nedvesség miatt, azért a mezei egér is, hol egyszerűen az eke ellen menedéket talál. — Főeledele a gabonafélék érett és zöld állapotban, de minden egyéb növény is, kivéve a repézt; megrázza azok gyenge csirait és gyökereit, keresztül rága a gabona szalmáját, pusztítja telen a vetéseket és heréket, föltekükön számtalan keskeny barázdát rágnva fogaival, mely üreget vaj a burgonya és répában, megeszi a gyümölcs és erdei fák megvált, különösen a tölgy- és bükk-makkot és gesztenyét, fel-falja ugyan a növényzetnek káros cserébüly pajorjait is az ugynevezett csimazt, de mert azt csak véletlen találkozások teszi, ebből haszna is csak igen csekély. Tétre edelt gyűjt, bár nem elégedőt a kitélelésre és a beköszöntő hiányt téli pusztításával pótolja. Termékenység a legnagyobb valamennyi emlős állat között és valóban ijesztő: kora tavasztól késő őszig minden 5-ik 6-ik héten, tehát legalább hatszor az évben — 6-12 ivadékat hoz a világra, s ezek már két hónapos korukban tenyészkepek lévén, ismét annyit kölkezik, úgy, hogy maga egy pár képes egy nyár alatt 5000, sőt kedvező körülmények mellett 10000-ig, három év alatt pedig 600000-ig elszaporodni. Gyenge tél után következő enyhe tavasz és száraz nyár igen elősegíti ezen elszaporodást, két vagy több egymás után következő száraz esztendővel pedig oly bámulatos mennyiségre szaporodhatnak ezen kártékony állatok, hogy semmi sem menthető meg előlük a mezőn, és akkor súlyos csapás éri a mezei gazdaságot és vele az országot, mert bármily kevéssé is becsüljük az egy egér által tett kárt, nagy számmaluk sokszorozza ez mégis ropant nagygyá, sőt megszámitathatlanná lesz. Ily szerencsétlen évek voltak a jelen században Németországra nézve az 1822 és 1832-ik egyes vidékeken pedig a 1856, 1857 és 1869 évek is. Hazánkban többnyire csak egyes megyékben mutatkoztak nagyobb mennyiségben, így nevezetesen 1847-ben Somogyban, de tavál óta igen sürűen érkeznek másosok hazánk különböző vidékeiről, melyek mint a napi lapokban olvassuk — folytonosan szaporodnak. — Hideg, nedves időjárás leghatalmasabb

ellenségük. Egy téli esőre következő fagy, hidegdedves tavasz éjjeli fagyokkal majdnem egészen tönkre teszi őket, s ez az — oka, hogy néha egy egérs év után a reá következőben alig észrevehető. — Némelykor különösen nagy szaporosság idején — dögvészes betegségtől meglepve rakásra hullanak el. — Emeltesre mel-tök még vándorlásai, melyeket belső őszton vagy — mi valószínűbb — eledelhiány és üldözés miatt tesznek. Ezen vándorlásokon számtalanok vesznek el, részint a folyókban, melyeken keresztül usznak, részint a seregesen utának nyomuló ragadozó állatoktól felemészitve.

Természetes ellenségei az emlős állatok között majdnem minden belföldi husevő, a rókatól kezdve a menyétig, különösen pedig ez utóbbival a görény, sün, borz és a őrszón; a madarak között leginkább a bagoly, vérese és különösen az ölyv (Mäusebussard) mely paronkint Lenz és Gloger szerint egy évi eledelszükségletül 6-8000 egert emész fel.

A mezei egér ellen ajánlott többféle módok és eljárások közül legezserűbbeknek a következők bizonyultak:

1-ör. A közvetlen megölés, midőn a szántás alatt egy vagy több az eke után járó személy a kifutkozó egereket seprővel vagy lapos fával agyonüti. Ezen eljárás igen ajánlható, bár csak szántóterületeken alkalmazható és akkor, ha az egerek már nagyobb mennyiségben jelentkeztek.

2-ör. Vizzel kiöntés. Hol bőven van víz, igen czélzerű eljárás.

3-ör. Füst általi megfuzásztás. E végre salctrom-oldatban áztatott kanócdarabok kátrányba mártatnak és kénnel behintetnek, melyek apró darabcskáiban meggyujtva az egéryukba tetetnek, mire azok földdel betömötnek. — De több esőmenet lévén, egyik vagy másik betömése elmaradhat, az egér talán nincsen is üregében és az eredmény bizonytalan.

4-ör. Mérgezés. E czélra sokféle ásvány és növény méreggel készített csalétek ajánlatnak. Képes volnék ily mérgező növényeknek egész seregével szolgálni, de feleslegesnek tartom azért, mert ezen más hasznos állatok sőt emberekre nézve is veszedelmes szerek ideértvén a villanygépet is — úgy sem nagyban alkalmazhatók.

(Vége következik.)

Közgazdaság.

A buza-nemesítés kérdéséhez.

(Vége.)

Az idegen válfajokra nézve azonban azt vagyok bátor megjegyezni, miszerint ezek tenyésztése és meghonosítása körül a már eszközölt fentebbi nemesítéssel való összefüggést nemcsak elfogadom, de a honi búzával teendő nemesítésre nézve azzal egyenes párhuzamba állítani, és hasonló kísérlet alá helyezni kívánom. És a lelkes szerző meg fog nekem bocsájítani, ha vele itt egészen egyet nem érthetek, és eltérő nézetem indoklásul megértem, miszerint jelenlegi honi búzafajunk nemcsak valószínűleg, de bizonyosan megapíthatólag szinte importált mag; és hogy az hon lett mert talajunkon, éghajlatunk alatt tenyészett, de hogy mellette világhírűvé is emelkedett, annak a mi hasonlíthatatlanul jeles ásvány, és korlány anyagokban gazdagabb talajunk és kedvezőbb éghajlatunk az okozója, főleg ott, hol ezen lényeges feltételek praevalens arányban találhatók; mert honunkban is, pedig nagy részben nincsenek mindenütt oly kedvező viszonyok, mint p. o. a Belső nagy részében, a Maros s Tisza kiválóbb vidékein, továbbá hogy p. o. az ausztráliai buza is — ott termelve — majd nem rögtön honivá lehet és lesz; és ha hasonló s egyaránt kedvezőtlen időjárás s klimatikus befolyások alatt — mint voltak ezek néhány év óta — ezen idő alatt az ausztráliai buza feltűnően nagyobb termést, és még feltűnően sokkal jelesb minőségűt eredményezett; úgy nincsen okunk nagyon kételkedni, vagy aggodni, hogy ott, hol honi búzánk disze terem, az ausztráliai is ne lehessen hivatva vele versenyezni, és anyagában is hasonlóvá válni, a praesumtio minden esetre több évek óta tapasztalt feltűnő s párhuzamos eredmények által ennek javára szolgálhat és mint „bonum omen“ tekinthető.

Vége a mi búzánk (érteve a banságit, Maros és Tiszaentit) és az ausztráliai közti összehasonlítás helyesen csak úgy történhetnék, és teljesen correct módon csak úgy képzelhető és elfogadható, ha mindkettő egy és ugyanazon talajban, egy és ugyanazon időben, és egyaránt hasonló időjárás és clima mellett termeltetnék; mi ez idő szerint még nem eshetett meg; e szerint tehát a helyes párhuzamnak fő s sajátján leglényesebb alapja hiányában az abszolút értéknek meghatározása idő előtti lévén, mindenké föltt kívánatosnak tűnnek fel, hogy ezen válfajjal minél többen tegyenek kísérletet, hol e kettő közti különbség — határozott s alapos kísérletek nyomán kitüntetve — fogná majd hatályosan a létező controversiát eldönteni, mi előbb utóbb e nélkül is, — a már ennyire fejlődött és élénk figyelmet ébresztett közügyben okvetlenül be fog következni és a nagy

gazda közönség fog nemcsak föltte véglegesen határozni.

En részéről, ki a B. csabai véletlen találkozásnak föltte örvendettem, nem kevesebb érdeklél és sympathiával kísérttem Mokry urnak okserü eljárását, és hosszú évek során ritka előszeretettel és kitartással párosult fáradozásait; és azon biztos sikert — a tudomány s gyakorlati tapasztalás terén — melyet már eddig is aratott, jövőre teljes mértékben elerendőnek hiszem és vallom; és valamint mind ezeknek szíveimből örvendek, úgy még inkább kedvező súlyt fektetek arra, hogy köztünk nem létezik elvi eltérés, és csak az alkalmazásban lehet köztünk egy kis differentia, mely előbb utóbb és pedig a tényállás majdnem constatalása szerint határozottan ki fog egyenlítetteti.

Mindezek után — a békésmegei gazdasági egyesület titkárát, a ritka ügyszerezettel, buzgósággal, és szakismerettel felruházott ottani földbírtokos és mezőgazdát, melyen tisztelt Mokry Samuel urat ezennel barátlag felkérem, legyen állandóan hű nemes feladathoz, melyet saját szavai szerint kitűzött, hogy — sajátlag a buza-nemesítés által kívánja elérni a nagyobb termés eredményét, és az eredményhez akként vel jut-hatni, hogy egy kalász több szemet hozzon, mint hozott eddig közönségesen; — engedje ezen kéréshez azon szíves felhívást csatolnom, hogy az ügy iránti előszeretete, a közérdek előmozdítása körüli ismert buzgósága szerint, és bizonyos tekintetben a méltányosság szempontjából is kiindulva tegyen bármilyen csekély mértékben összehasonlító kísérletet az ausztráliai és Victoria buza-magokkal.

Azt hiszem, hogy reá nézve is némi érdeklél bírhat az összehasonlítás tüzetes constatalása, melyre senki jobban és biztosabban nincs hivatva és feljogosítva, mint épen ő, ki ezen — hazánkban ily alakban, és a tudomány szempontjából ily alaposan átvezetett fáradságos — kísérletnek egyedüli mestere, kihez mi — tanítványokként — e részben szívesen szegődni hajlandók vagyunk, annyival is inkább, minthogy ő volt az első, ki egyszerű kísérletei által nekünk irányadók s utmutatók volt, és azon igazságot, melyről nekünk eddig csak alapos sejtelmünk volt, egyszerű s tiszta valódiságában ő tartta fel szemünk előtt.

Föltte kívánatos lenne, hogy Mokry urnak utmutatása szerint a hivatott gazdák közül minél többen tennének hasonló kísérleteket, és valahára azon erős meggyőződés verhetne nálunk mely gyökeret, hogy a magnak megválasztása, és folytonos éberséggel ápolat nemesítése összes mezőgazdasági üzletünk kombinált alkalmazása körül oly fontos és áldásos tényező, melynek messze terjedő kihatása állataink és hasznos növényeink országában nem is sejtített arányban és jelentőségben hivatva van, oly reformokat és javításokat létrehozni, melyek anyagi helyzetünk s vagyonsodásunk mérlegében feltűnő hezagt pótolni, az emelkedő jövedelmek által pénztelenségünkön segíteni, és a nemzeti jólétnek egyik jeles forrásul szolgálni meg nem számúnak.

Azt veszem észre, hogy jelen soraimban nem közölhetek többeket, miket még elmondandó valék, hogy a kérdéses tárgynak további fejtegetésével a meg nem talan felmerülő kételyeket szétoszlantni sikerülhessen; miért is indítatva vagyok öntől tisztelt szerkesztő ur engedelmét kérem, hogy „közgazdasági“ rovatában ezen tárgyat újra felfelhessem, és folytathassam előadásomat azon számtalan észleletek s tapasztalatok nyomán — melyek az egyetemes műveltségünkben immár teljes érvényre emelkedve, axiómákként elismerve vannak — és melyeknek egynemelyikét szem előtt tartva szívesen megkísérlelem a kérdéses és ezzel rokon ügynek további felderítéséhez még hozzájárulni.

Mielőtt azonban letenném tollamat, nem szabad elhallgatnom, miszerint Mokry urnak egész előadását teljes mértékben méltánylom, sok észszel s fáradsággal egybekötött eljárását, és eszközleseit helyeselve leltem mélyből üdvözölni, és további sikeres működéséhez nekie legjobb szerencsét és kitartó türelmet kívánok.

Záródekl saját helyesen mondott szavai kívánom idézni, bizonyítékul annak, miszerint azoknak értelmét, jelentőségét és horderejét vele együtt szívesen osztom:

„Ha az árván elhullott nemes mag, közönségesen művelt földben, közönséges fajú társai között, azokkal sürűn együtt növe, egy időben kikelve, nem törpült apró kalászsza, hanem 15 fészki hosszú kalászt nevelt, akkor eljárásom utján a búzának nemességét, vagyis azon tulajdonságát, hogy hosszú gazdag kalászakat teremjen, constanssá tennem sikerült.“

Nem minden czélzás nélkül hoztam fel záródeklul a fentebbi sorokat, ezzel őszinte kifejezést kívánom adni azon mélyen átértett óhajtatnak, miszerint mélyen tisztelt Mokry Samuel ur által elvetett nemes mag gazdag kalászakokat teremjen mezőgazdasági tisztelt sor-raiban, és ezen kalászok tanúságot tegyenek mindenkorra, miszerint a nemesítés állandóvá, az ő szavai szerint „constanssá“ tétetni sikerült.

Hajnik János.

H I R D E T É S E K.

Árlejtési hirdetmény. (1°)

A nagy-beckereki kir. ügyészség részéről közhírré tétetik, hogy a módosi és tör.-becsei kir. járásbírósi elítelt és vizsgálati foglyók élelmezésének jövő 1874-ik évi január 1-től egy, esetleg három évre való biztosítása végett a zárt írásbeli ajánlatokkal egybekapcsolt nyilvános árlejtés

Módoson 1872. évi október 25-én és Tör.-Becsen 1873. évi október 29-én

mindenütt hivatkozott delutáni 3 óráján és az illető kir. járásbírósi hivatalos helyiségeiben fog megtartatni. A vállalkozni szándékozók ennélfogva felhivatnak, miszerint, és pedig Módosra nézve 60 ft. és Török-Becseré nézve 40 ft. bánatpénzzel ellátott szabályszerűen ki, ellátott írásbeli ajánlataikat az illető kir. járásbírósnak említett időpontig annál bizonyosabban beküldjék, minthogy azentül ilyenek elfogadtatni nem fognak; vagy a fent megállapított bánatpénzzel a megjelölt helyeken és időben a nyilvános

árlejtésnél személyesen vagy igazolt meghatalmazottjaik által részt vegyenek.

Kikiáltási árúl, minden egészséges rab napontai élelmezésére, a felsőbbbbségileg 20/100 krra megállapított ár szolgál.

Figyelmeztetnek a vállalkozók, hogy írásbeli ajánlataikban az árt, melyért a vállalatott elfogadni készek, ne csak számban, hanem írásban is kitegyék, és a mennyiben az három évre hajlandék olcsóbban az élelmezést elvállalni ezt világosan és elkülönítve ugyanazon ajánlatokban kitüntessék, minthogy az egy évre történt árlejtés után a három évre való élelmezésre az árlejtés megtartatni, s csak ezután az írásbeli ajánlatok felbontatni fognak.

Végre megjegyeztetik, hogy valamint írásbeli ajánlatoknál, úgy a nyilvános árlejtésnél, a vállalkozni kívánók, magukat illető hatóságuktól előéletük és vagyoni állapotjuk iránt bizonyítvánnyal igazolni tartoznak.

Az árlejtés úgy egy, valamint három évre, befejezte után a vállalkozóra azonnal kötelező, a magas kintestára nézve azonban csak is a felsőbbi jóváhagyás után.

Az árlejtési feltételek és kir. ügyészség, úgy hivatkozott módosi és t.-becsei járásbírósioknál betekintheők. Nagy-Beckereken, 1873. évi október 14-én.

Almásy Elek.
kir. alügyész.

2718. számhoz 1873. (3°)

II. árverési hirdetmény.

A nagy-beckereki kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság által a cs. kir. szab. osztrák kereskedelmi és ipar hitelintézet pesti fiókja részére néhai Stein Eduard török-becsei lakos örökösei ellen folyó évi július 23-án 2717. sz. a. a tör.-becsei 449. sz. tjkben 498. sz. a. felvett háznak Stein Eduard örököseit illető tulajdonjoga jutaléka részére és a franyovai 1038. sz. tjkben felvett 20 hold 300 [—] ölet tevő urb. földre folyó évi október 6-án elrendelt első árverés vevők hiánya miatt sikertelen lévén, közze tétetik, hogy a folyó évi november 6-ik napjának délelőtti 10 órája rendelt II. árverés helyszínén mindenütt a község-házában megtartatni és a birtok a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is levezetni fog.

Nagy-Beckereken, 1873. évi október 10-én.